

Οικονομική ανάπτυξη ορεινών περιοχών με άθληση και αναψυχή

Ε. Σεντελίδου¹, Κ. Χριστούλας², Ι. Ισπικούδης¹ και Θ. Σεντελίδης²

¹Εργαστήριο Λιβαδικής Οικολογίας, Α.Π.Θ., 541 24 Θεσσαλονίκη

²Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Α.Π.Θ., 541 24 Θεσσαλονίκη

Περίληψη

Περισσότεροι από 40 εκατομμύρια άνθρωποι στον πλανήτη μας ζουν, εργάζονται ή δραστηριοποιούνται σε υψόμετρα πάνω από 3.000 m. Ακόμη περισσότεροι επισκέπτονται μεσαία και μεγάλα υψόμετρα, για τουρισμό ή για επιχειρηματικούς, επιστημονικούς και στρατιωτικούς σκοπούς. Τα βουνά και ιδιαίτερα τα αλπικά ή ψευδαλπικά λιβάδια, αποτελούν το φυσικό περιβάλλον διεξαγωγής χειμερινών αγωνισμάτων και τόπο άθλησης, άσκησης και αναψυχής, κατά την περίοδο όμως της χιονόπτωσης. Σήμερα, οι ορεινές περιοχές είναι τόπος διεξαγωγής πολλών αθλητικών δραστηριοτήτων σε όλη τη διάρκεια του χρόνου και με ολοένα αυξανόμενους ρυθμούς, ενώ ο οικογενειακός αθλητικός τουρισμός βρίσκει την καλύτερή του έκφραση. Ενδεικτικό αυτής της τάσης είναι ότι η πληρότητα των χιονοδρομικών κέντρων στις ευρωπαϊκές χώρες, είναι πλέον μεγαλύτερη το καλοκαίρι απ' ότι το χειμώνα. Οι διεθνείς σύγχρονες τάσεις στον τουρισμό παρέχουν συνδυαστικές δυνατότητες πολλών παράλληλων στόχων, όπως αναψυχή, ορεινός αθλητισμός, περιβαλλοντική εκπαίδευση κ.ά. Τα ψευδαλπικά λιβάδια της Ελλάδας είναι ένα φιλικό φυσικό περιβάλλον για τον άνθρωπο, με εντυπωσιακά τοπία, με ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες για μεγάλη ποικιλία άθλησης, άσκησης και αναψυχής. Οι προοπτικές ανάπτυξης και αξιοποίησης των ορεινών περιοχών της χώρας μας στην κατεύθυνση όχι μόνο μιας μονότονης τουριστικής επίσκεψης, αλλά στα πλαίσια των σύγχρονων δυνατοτήτων αθλητικού τουρισμού είναι τεράστια.

Λέξεις κλειδιά: Οικονομία, αειφορικός τουρισμός, αθλητικός τουρισμός.

Εισαγωγή

Περισσότεροι από 40 εκατομμύρια άνθρωποι στον πλανήτη μας ζουν, εργάζονται ή δραστηριοποιούνται σε υψόμετρα πάνω από 3.000m. Ακόμη περισσότεροι επισκέπτονται μεσαία και μεγάλα υψόμετρα, για τουρισμό ή για επιχειρηματικούς, επιστημονικούς και στρατιωτικούς σκοπούς (Levine et al. 1991). Το περιβάλλον και το τοπίο αποτελούν το θεμέλιο λίθο της τουριστικής βιομηχανίας. Παρόλα αυτά, το σημαντικότερο πρόβλημα που απορρέει από την τουριστική ανάπτυξη είναι η υποβάθμιση του τοπίου, η απειλή καταστροφής των πολιτισμικών δομών και η καταστροφή του περιβάλλοντος. Παράλληλα με τη διαχείριση των φυσικών πόρων κρίνεται εξίσου σημαντική η διαχείριση των πολιτισμικών πόρων και μέσο πραγματοποίησης αυτού είναι η περιβαλλοντική εκπαίδευση και η ερμηνεία του τοπίου (Whinney 1996, Hungerford et al. 1980). Ο Βαρβαρέσος (1997) αναφέρει ότι “*Το να επιλέγεται ο τουρισμός ως παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης σημαίνει την αποδοχή μιας εξάρτησης έναντι των χωρών προέλευσης, ενώ επιπλέον συμβάλλει σημαντικά στην αλλοίωση του ανθρώπινου στοιχείου και του περιβάλλοντος του*”.

Ο τουρισμός αναμφισβήτητα αποτελεί σημαντικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης και προόδου, πλην όμως θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη θέση που παίρνει αυτός ανάμεσα στους άλλους κλάδους της παραγωγικής δραστηριότητας μιας χώρας. Ο τουρισμός και

η αναψυχή είναι χρήσεις γης, που βρίσκονται σε ανταγωνισμό με άλλες χρήσεις, όπως η γεωργία, τα δάση, η κτηνοτροφία και άλλες δράσεις που σχετίζονται με τη χρήση φυσικών πόρων (Mathieson and Wall 1992). Για να είναι θετική η συμβολή της αναψυχής και του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, θα πρέπει η ανάπτυξή τους να είναι προγραμματισμένη και ελεγχόμενη και να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα προσδιορισμού των ορίων της τουριστικής ανάπτυξης του χώρου, με την έννοια ότι θα πρέπει να βρεθούν τα όρια αντοχής του, χωρίς να διαταράσσεται η ισορροπία των συνθετικών του στοιχείων σε σχέση με τον άνθρωπο που ζει μόνιμα σε αυτόν. Με αυτόν τον τρόπο πιστεύεται ότι θα αποφευχθούν οι συνέπειες που φυσιολογικά δημιουργούνται, όταν τα όρια αντοχής της τουριστικής ανάπτυξης ξεπεραστούν διαχρονικά. Σύμφωνα με τον Λιάκο (1985), το δυναμικό περιηγητισμού (αναψυχή και τουρισμός) ονομάζεται Περιηγητική Χωρητικότητα με μονάδα μέτρησης την Ημέρα-Επισκέπτης (HE). Περιηγητική Χωρητικότητα είναι ο μεγαλύτερος δυνατός αριθμός HE που μπορεί μια περιοχή να δεχτεί κατά τη διάρκεια του έτους, εξασφαλίζοντας στο διηνεκές τη δυνατότητα προσφοράς στον επισκέπτη άριστης ποιότητας αναψυχή, χωρίς να μειώνεται η αξία της περιοχής ως φυσικού πόρου παροχής άλλων αγαθών. Τα επίπεδα χωρητικότητας διαφέρουν όσον αφορά τα οικονομικά, τα περιβαλλοντικά και τα κοινωνικά υποσυστήματα των περιοχών επίσκεψης και διαφέρουν στα συστατικά που συνεισφέρουν σε καθένα από αυτά τα τρία υποσυστήματα (Mathieson and Wall 1992).

Αθλητικός τουρισμός

Ο ελληνικός τουρισμός στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην ανάπτυξη παραθαλασσίων περιοχών και των νησιών και γι' αυτό παρουσιάζει υψηλή εποχικότητα, γεγονός που έχει σοβαρές συνέπειες για την οικονομία (Τσίτουρας 1998). Η ανάγκη της αποσυμφόρησης των νησιών και των παραλιακών περιοχών και διασποράς του τουρισμού μέσα στη θερινή περίοδο, αλλά και ενίσχυση του χειμερινού τουρισμού για τη λύση του προβλήματος της εποχικότητας, υπαγορεύει την αντικατάσταση του μοντέλου του συμβατικού τουρισμού με έναν νέο, τον «αιφορικό τουρισμό» που αναπτύσσεται με τέτοιο τρόπο, ώστε όλη η τουριστική δραστηριότητα να μπορεί να συνεχιστεί στο διηνεκές (FNNPE 1992). Στα πλαίσια της αιφορικής θεώρησης δημιουργείται μια σειρά ειδών τουρισμού όπως, ο αθλητικός τουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός, κτλ., είδη που εμπεριέχονται στο ευρύτερο πλαίσιο του «εναλλακτικού τουρισμού», ο οποίος υποδηλώνει μία εναλλακτική πρόταση, διαφορετική από την έννοια του συμβατικού τουρισμού.

Ιδανικός τόπος για την ανάπτυξη του «εναλλακτικού τουρισμού» και ειδικά του «αθλητικού τουρισμού» είναι οι ορεινές περιοχές της Ελλάδας, που είναι ένα φιλικό, φυσικό περιβάλλον για τον άνθρωπο, με εντυπωσιακά τοπία, με ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες για μεγάλη ποικιλία άθλησης, άσκησης και αναψυχής. Τα βουνά και ιδιαίτερα τα αλπικά ή ψευδαλπικά λιβάδια, συνήθως αποτελούν το φυσικό περιβάλλον διεξαγωγής χειμερινών αγωνισμάτων και τόπο άθλησης, άσκησης και αναψυχής, κατά την περίοδο όμως της χιονόπτωσης (Dick 1992). Οι διεθνείς σύγχρονες τάσεις στον τουρισμό θέλουν να παρέχουν συνδυαστικές δυνατότητες πολλών παράλληλων στόχων, όπως αναψυχή, άσκηση για την προαγωγή της υγείας, οικολογική εκπαίδευση, κ.ά. Ένα παράδειγμα συνδυασμού αυτών των στόχων αποτελούν οι ορεινές πεζοπορικές εξορμήσεις. Οι ορεινές περιοχές είναι τόπος διεξαγωγής πολλών αθλητικών δραστηριοτήτων σε όλη τη διάρκεια του χρόνου και με ολοένα αυξανόμενους ρυθμούς, ενώ ο οικογενειακός αθλητικός τουρισμός βρίσκει την καλύτερή του έκφραση. Ενδεικτικό αυτής της τάσης είναι ότι η πληρότητα των χιονοδρομικών κέντρων στις ευρωπαϊκές χώρες, είναι πλέον μεγαλύτερη το καλοκαίρι απ' ό,τι το χειμώνα (Injer and Myhre 1992).

Η διαμονή σε μέτριο υψόμετρο, οδηγεί σε κεντρικές και περιφερικές προσαρμογές του οργανισμού, όπως αύξηση του αριθμού των ερυθρών αιμοσφαιρίων στο αίμα, βελτιώνοντας έτσι τη σωματική απόδοση (Klausen et al. 1991, Levine et al. 1991, Svedenhag et al. 1991, Berglund

1992). Δεν είναι όμως μόνο οι φυσιολογικές προσαρμογές από τις οποίες οι αθλητές μπορούν να επωφεληθούν στο βουνό. Η ομορφιά του τοπίου, η ηρεμία του περιβάλλοντος και οι καλύτερες κλιματολογικές συνθήκες στο βουνό, αποτελούν τις ιδανικότερες συνθήκες για προπόνηση και το ξεκίνημα της προπονητικής περιόδου μιας αθλητικής ομάδας κατά τη θερινή περίοδο (Levine and Stray-Gundersen 1992). Μια ευεργητική επίδραση της υποξίας που έχει παρατηρηθεί στο υψόμετρο είναι η μείωση του άγχους, που είναι σημαντικός παράγοντας της απόδοσης των αθλητών (Levine et al. 1991). Οι προοπτικές ανάπτυξης και αξιοποίησης των ορεινών περιοχών της Ελλάδας και η άμεση ή έμμεση εξασφάλιση εισοδήματος στους κατοίκους των ορεινών, στην κατεύθυνση όχι μόνο μιας μονότονης τουριστικής επίσκεψης, αλλά στα πλαίσια των σύγχρονων δυνατοτήτων αθλητικού τουρισμού είναι τεράστια. Η ποικιλία της μορφολογίας και των κλιματολογικών συνθηκών στο βουνό δίνει τη δυνατότητα για ενασχόληση με πολλές αθλητικές δραστηριότητες (Dick 1992).

Αθλητικές δραστηριότητες βουνού

Όλες τις εποχές	Χειμώνα (περίοδο χιονιού)	Άνοιξη μέχρι Φθινόπωρο
Ορεινή πεζοπορία	Χιονοδρομικά αγωνίσματα	Ορειβατικοί μααραθώνιοι
Αλпинισμός,	Ελεύθερη κατάβαση	Λοιπά αγωνίσματα στίβου
Αναρρίχηση	Τεχνική κατάβαση(slalom)	Αθλοπαιδιές
Αγωνιστικός	Χιονοδρομία αντοχής	Αντισφαίριση (Τένις)
προσανατολισμός	Χιονοσανίδα	Ιππασία
Τοξοβολία	Ορειβατικό σκι, κ.ά.	Αθλήματα υπαίθριου χώρου, εάν υπάρχουν οι ανάλογες εγκαταστάσεις.
Καγιάκ και rafting σε ορμητικά ποτάμια		
Ορεινή ποδηλασία, κ.ά.		

Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι στο βουνό μπορούν να διεξαχθούν επίσης όλα τα αθλήματα κλειστού χώρου, καθώς και του υγρού στίβου, εφόσον υπάρχουν οι απαραίτητες εγκαταστάσεις και μάλιστα καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Οι κλειστές εγκαταστάσεις δεν περιορίζουν τις λειτουργικές και ψυχολογικές ευεργετικές επιδράσεις του βουνού.

Ο οικογενειακός αθλητικός τουρισμός βρίσκεται στο φυσικό αυτό περιβάλλον την καλύτερή του έκφραση, αφού γονείς και παιδιά μπορούν μαζί να πραγματοποιούν αθλητικές εξορμήσεις, συνδυάζοντας τουρισμό, άσκηση και αναψυχή (Hahn 1991).

Αθλητικός τουρισμός και οικονομία

Η οικονομική προσέγγιση του αθλητικού τουρισμού και η ανάλυση των επιπτώσεών του στις εθνικές ή περιφερειακές οικονομίες θεωρείται αρκετά δύσκολο και πολύπλοκο εγχείρημα. Αυτό οφείλεται κυρίως στην ανυπαρξία μιας επακριβώς καθορισμένης μεθοδολογίας και στην ανεπάρκεια των στατιστικών του τουρισμού.

Οι έμμεσες επιδράσεις του τουρισμού, που είναι γνωστές και σαν επιδράσεις του πολλαπλασιαστική (**Πολλαπλασιαστικής Τουριστικού Εισοδήματος = 1/αναλογία διαρροών από οικονομία**) ενεργοποιούνται από τη στιγμή που οι δαπάνες που πραγματοποιούν οι τουρίστες για την αγορά τουριστικών αγαθών σε ορισμένο τουριστικό τόπο και χρόνο κυκλοφορούν και επανακυκλοφορούν στην οικονομία του (Βαρβαρέσος 1997). Τα χρήματα που ξοδεύει ένας τουρίστας σ' ένα τουριστικό προορισμό δημιουργούν εισόδημα, το οποίο με τη σειρά του οδηγεί σε μια αλυσίδα «δαπάνη - εισόδημα - δαπάνη κτλ.». Κατά συνέπεια η επίδραση του αρχικού εισοδήματος, που προήλθε από τα χρήματα που ξόδεψε ο τουρίστας, είναι συνήθως μεγαλύτερη από ότι αρχικά φαίνεται. Στην οικονομία ενός τουριστικού τόπου

με ψηλό ποσοστό διαρροών από το σύστημα, όπως για παράδειγμα ψηλούς συντελεστές φορολογίας, ψηλά ποσοστά αποταμίευσης ή ψηλά επίπεδα εισαγωγών, ο πολλαπλασιαστής του τουριστικού εισοδήματος είναι χαμηλός και ο τουρισμός δεν τονώνει την οικονομία του τόπου πάρα πολύ και αντίστροφα. Η τιμή του πολλαπλασιαστή του τουριστικού εισοδήματος κυμαίνεται συνήθως μεταξύ 1 και 2,5 περίπου ή και περισσότερο. Ο βαθμός στον οποίο ένας τουριστικός τόπος είναι σε θέση να συγκρατήσει το τουριστικό εισόδημα εξαρτάται από το αν και κατά πόσο είναι αυτάρκης η οικονομία του. Σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις για την οικονομική ανάπτυξη, ιδιαίτερη σημασία αποκτά η εναλλακτική χρήση του πόρου, π.χ. η ανάπτυξη αθλητικού τουρισμού στα ψευδαλφικά λιβάδια και αυτό για να αποφεύγεται η αντιοικονομική χρησιμοποίησή του, δηλαδή η σπατάλη του, να περιορίζονται οι εισοδηματικές αντιθέσεις, τόσο κοινωνικά όσο και γεωγραφικά, να συνεκτιμάται το κόστος σε συνάρτηση με το χρόνο, τη ρύπανση του περιβάλλοντος, τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας κτλ. Ουσιαστικά αυτό σημαίνει ότι πρέπει να θεωρούνται αναλίσκόμενοι πόροι όχι μόνο οι παραγωγικοί συντελεστές, δηλαδή η εργασία, το έδαφος, το κεφάλαιο ή ακόμα και η επιχειρηματικότητα, αλλά και ο χρόνος και οι μεταβολές των στοιχείων του περιβάλλοντος που μπορούν πια να ποσοτικοποιηθούν, δηλαδή να αποκτήσουν αριθμητική έκφραση (Βαρβαρέσος 1997).

Τουριστική κατανάλωση: Η τουριστική κατανάλωση αντιπροσωπεύει τις δαπάνες που προκαλεί η τουριστική ζήτηση και αφορούν στην απόκτηση ενός αριθμού αγαθών και υπηρεσιών. Το μέγεθος της τουριστικής κατανάλωσης ισοδυναμεί με το μέγεθος της παραγωγής. Αυτό σημαίνει ότι θα παραχθεί αυτό ακριβώς που θα καταναλωθεί, δεδομένων των χαρακτηριστικών της τουριστικής ζήτησης, αφού τα τουριστικά αγαθά και οι υπηρεσίες δεν μπορούν να αποθηκευτούν για να πωληθούν μεταγενέστερα. Το μέγεθος αυτό είναι απόρροια δύο μεταβλητών, του επιπέδου των τιμών και του διαθέσιμου εισοδήματος του καταναλωτή. Η μέση τουριστική δαπάνη, ανάλογα με τη μορφή του τουρισμού, διαμορφώνεται σύμφωνα με τους ακόλουθους τρόπους:

1. Τα σύντομα τουριστικά ταξίδια συνεπάγονται υψηλή ημερήσια δαπάνη.
2. Τα μεγάλα διαρκείας ταξίδια νέων συνεπάγονται χαμηλή ημερήσια δαπάνη.
3. Η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των τουριστικών πακέτων στις συνολικές αφίξεις συχνά επιφέρει χαμηλή ημερήσια δαπάνη κτλ.

Τουριστικές επενδύσεις: Σχετικά με τις τουριστικές επενδύσεις και ειδικά για αθλητικό τουρισμό στις ορεινές μειονεκτικές περιοχές, κύριο ρόλο αναλαμβάνει το κράτος, το οποίο επιφορτίζεται με μια σειρά ενεργειών, όπως:

1. Θα πρέπει αρχικά να καθορίσει το επίπεδο ανάπτυξης που επιθυμεί να λάβει ο τουριστικός τομέας.
2. Θα πρέπει να καθορίσει, με ευκρινή τρόπο, το ρόλο του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στην τουριστική ανάπτυξη.
3. Θα πρέπει να καθορίσει το ρόλο των εθνικής και διεθνούς προέλευσης κεφαλαίων που επενδύονται στον τουριστικό τομέα.

Απασχόληση στον τουρισμό: Ο Ηγουμενάκης (1991) αναφέρει ότι: *‘Η κυριότερη επίπτωση του τουρισμού κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριάντα πέντε ετών μπορεί να επικεντρωθεί σε μία και μόνο λέξη: απασχόληση’*. Οι Jacsman et al. (1993) αναφέρουν ότι στην Ελβετία ο τουρισμός αντιπροσωπεύει το σημαντικότερο τομέα της οικονομίας της. Το συνολικό εισόδημα από τον τουρισμό είναι SFr 16,9 δις και αποτελεί τα 6% του Α.Ε.Π. της χώρας. Με 220.000 εργαζόμενους, ο τουρισμός είναι ένας από τους κυριότερους εργοδότες της Ελβετίας. Το 12% των εργαζομένων της χώρας συνδέεται άμεσα αλλά και έμμεσα με τον τουρισμό. Οι περισσότερες από τις τουριστικές εργασίες είναι σε ορεινές περιοχές, όπου διαφορετικά μόνο αγροτικές και δασοκομικές δουλειές θα ήταν διαθέσιμες.

Μέσα από τη στενή του σχέση με την υπόλοιπη οικονομία, ο τουρισμός προωθεί και άλλες οικονομικές δραστηριότητες, ειδικά την κατασκευαστική οικονομία (Βαρβαρέσος 1997).

Η απασχόληση που δημιουργεί ο τουριστικός τομέας μπορεί να διακριθεί σε τρεις μεγάλες κατηγορίες.

Α. Άμεση απασχόληση. Αυτός ο τύπος απασχόλησης αφορά τον κυρίως τουριστικό τομέα και περιλαμβάνει όλα τα άτομα που εργάζονται στα τουριστικά καταλύματα, αθλητικά κέντρα, μεταφορικά μέσα, καταστήματα πώλησης ή ενοικίασης αθλητικών ειδών, καταστήματα λαϊκής τέχνης, γραφεία ταξιδιών, γραφεία ξεναγών, εστιατόρια, καθώς και στη διοίκηση του τουρισμού, την τουριστική εκπαίδευση, κτλ.

Β. Έμμεση απασχόληση. Αυτή αφορά τις επιχειρήσεις που προμηθεύουν τον τουριστικό τομέα με αγαθά και υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, θεωρούνται ως έμμεση απασχόληση οι θέσεις εργασίας που οφείλονται στην τουριστική δραστηριότητα και ανήκουν στον κλάδο των κατασκευών, της χειροτεχνίας, της γεωργίας, της κτηνοτροφίας κτλ.

Γ. Απορρέουσα απασχόληση. Αυτή απορρέει από τις δαπάνες των διεθνών τουριστών, οι οποίες δημιουργούν πρόσθετα εισοδήματα στον τοπικό πληθυσμό, που εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα στην τουριστική δραστηριότητα.

Όπως αναφέρει ο Τσίτουρας (1998) ο ελληνικός τουρισμός παρουσιάζει υψηλή εποχικότητα, γεγονός που έχει σοβαρές συνέπειες για την οικονομία. Ο εποχικός χαρακτήρας του τουριστικού φαινομένου επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στον αριθμό των θέσεων εργασίας κατά τη διάρκεια, τόσο της χαμηλής περιόδου, όσο και της περιόδου αιχμής.

Διακρίνονται τρεις κατηγορίες τουριστικής απασχόλησης:

1. Η συνεχής απασχόληση, η οποία διαρκεί όλο το χρόνο.
2. Η εποχική απασχόληση μακράς διάρκειας, η οποία συνήθως περιορίζεται στην τουριστική περίοδο (έξι έως οκτώ μήνες).
3. Η εποχική απασχόληση μικρής διάρκειας, η οποία δημιουργείται μόνο κατά την περίοδο αιχμής (δύο έως τρεις μήνες).

Η λύση του προβλήματος της εποχικότητας αλλά και της αποσυμφόρησης των παραλιακών περιοχών είναι δυνατή με την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στις ορεινές περιοχές της Ελλάδας, που είναι ένα περιβάλλον με ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες και ένας τόπος κατάλληλος για τη διεξαγωγή πολλών αθλητικών δραστηριοτήτων σε όλη τη διάρκεια του χρόνου αλλά και την οργάνωση της υπαίθριας αναψυχής και την ενίσχυση του χειμερινού και του εναλλακτικού τουρισμού με τρόπο, ώστε η τουριστική δραστηριότητα να μπορεί να συνεχιστεί στο διηνεκές. Ταυτόχρονα, εκτός από τις θέσεις εργασίας, δημιουργούνται πρόσθετα εισοδήματα για τους κατοίκους των περιοχών αυτών, που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στην τουριστική δραστηριότητα.

Συμπεράσματα

Η ποικιλία της μορφολογίας και των κλιματολογικών συνθηκών στα ελληνικά βουνά, δίνει τη δυνατότητα για ενασχόληση με πολλές αθλητικές δραστηριότητες. Η ομορφιά του τοπίου, η ηρεμία του περιβάλλοντος και οι κλιματολογικές συνθήκες στο βουνό, αποτελούν τις ιδανικότερες συνθήκες για αθλητικό τουρισμό καθώς και για προπόνηση ή για το ξεκίνημα της προπονητικής περιόδου μιας αθλητικής ομάδας κατά τη θερινή περίοδο. Η διαμονή σε μέτριο υψόμετρο, οδηγεί σε κεντρικές και περιφερικές προσαρμογές του οργανισμού, όπως αύξηση του αριθμού των ερυθρών αιμοσφαιρίων στο αίμα, βελτιώνοντας έτσι τη σωματική απόδοση. Οι προοπτικές ανάπτυξης και αξιοποίησης των ορεινών περιοχών της Ελλάδας, η ενίσχυση του χειμερινού τουρισμού για τη λύση του προβλήματος της εποχικότητας και η άμεση ή έμμεση εξασφάλιση εισοδήματος στους κατοίκους των ορεινών μειονεκτικών περιοχών, στην κατεύθυνση όχι μόνο μιας απλής τουριστικής επίσκεψης, αλλά στα πλαίσια των σύγχρονων δυνατοτήτων αθλητικού τουρισμού είναι τεράστια, αρκεί το κράτος να αναλάβει τις πρωτοβουλίες και να εκδηλώσει την πολιτική βούληση για τουριστικές επενδύσεις και ειδικά για αθλητικό τουρισμό.

Βιβλιογραφία

- Βαρβαρέσος, Σ. 1997. Τουρισμός. Οικονομικές Προσεγγίσεις. Προπομπός, Αθήνα, σελ. 299.
- Berglund, B. 1992. High-altitude training. Aspects of haematological adaptation. *Sports Med.*, 14(5): 289-303.
- Dick, F.W. 1992. Training at altitude in practice. *Int. J. Sports Med.*, 13: 203-205.
- FNNPE, 1992. Loving them to Death? The need for Sustainable Tourism in Europe's Nature and National Parks. FNNPE. Grafenau. Germany.
- Hahn, A.G. 1991. The effect of altitude training on athletic performance at sea level-a review. *EXCEL*, 7: 9-23.
- Ηγουμενάκης, Π. 1991. Τουριστική Οικονομία. Τόμος Α, Interbooks, Αθήνα, σελ. 207.
- Hungerford H.R., R.B. Peyton and R.J. Wilke. 1980. Goals for curriculum Development in Environmental Education. *Journal of Environmental Education* 2(3): 42.
- Injer, F. and K. Myhre. 1992. Physiological effects of altitude training on elite male cross-country skiers, *Sports Sci.*, 10: 37-47.
- Jacsman, J., R.C. Schilter and W. A. Schmid. 1993. New developments and concepts in tourism and recreation planning in Switzerland, p. 141-177. In: *New challenges in recreation and tourism planning* (H.N. Van Lier and P.D. Taylor, eds). Elsevier, Amsterdam.
- Klausen, T., T. Mohr, U. Ghisler and O.J. Nielsen. 1991. Maximal oxygen uptake and erythropoietic responses after training at moderate altitude. *Eur. J. Appl. Physiol.*, 62: 376-9.
- Levine, B.D., J. Stray-Gundersen, G. Duhaim, P.G. Schnell and D.B. Friedman. 1991. Living high - training low: The effect of altitude acclimatization to normoxic training in trained runners. *Med. Sci. Sports Exerc.*, 23 Suppl.: 25.
- Levine, B.D., R.C. Roach and C.S. Houston. 1992. Work and training at altitude, p. 192-201. In: *Hypoxia and mountain medicine* (J.R. Sutton, G. Coates and C.S. Houston, eds). Vermont: Queen City Printers.
- Levine, B.D.J. and A. Stray-Gundersen. 1992. A practical approach to altitude training: Where to live and train for optimal performance enhancement. *Int. J. Sports Med.*, 13: 209-212.
- Λιάκος, Λ.Γ. 1985. Η αναψυχή στα δάση. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη, σελ. 365.
- Mathieson, A. and G. Wall. 1992. *Tourism: Economic, Physical and Social Impacts. Textbook Binding – Addison - Wesley Pub. Co. UK.*
- Τσίτουρας, Α. 1998. Η εποχικότητα του Τουρισμού στην Ελλάδα και τις Ανταγωνίστριες Χώρες. Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Research Institute for Tourism). Αθήνα, σελ. 186.
- Svedenhag, J., B. Saltin, C. Johansson and L. Kaijser. 1991. Aerobic and anaerobic exercise capacities of elite middle- distance runners after two weeks of training at moderate altitude. *Scand. J. Med. Sci. Sports.*, 1: 205-214.
- Whinney, C. 1996. Good Intentions in a Competitive Market: Training for People and Tourism in Fragile Environments, p. 221-229. In: *People and Tourism in Fragile Environments*. (M.F. Price, ed.). J. Wiley and Sons, Chichester.

Economic development of mountainous areas through sport activities and recreation

E. Sentelidou¹, K. Christoulas², I. Ispikoudis¹ and Th. Sentelidis²

¹Laboratory of Range Ecology, (286), Aristotle University,
541 24 Thessaloniki, Greece

²Department of Physical Education and Sport Sciences, Aristotle University,
541 24 Thessaloniki, Greece

Summary

More than 40 million people on earth live or work at altitudes above 3.000m. Even more people visit medium and height altitudes for tourism, business, scientific and/or military purposes. The mountains and especially the alpine and subalpine grasslands consist the natural environment for winter sports and a place for training, exercise and recreation but during the snowing period. Nowadays, many sport activities take place in mountainous areas year- round and with increasing tendency, especially family sport tourism, which finds there its best expression. Characteristic of this tendency is that the ski resorts in the European countries, are more crowded in summer than in winter. The international modern tendencies in tourism, are toward many parallel, alternative actions, such as, recreation, mountain sports, environmental education e.t.c. The subalpine grasslands in Greece consist a friendly natural environment for human, with impressive landscapes, ideal climate conditions for sports, training and recreation. The development of the mountainous areas of our country for tourism has great potential.

Key words: Economy, sustainable tourism, sport tourism.